Ett inkluderande, innovativt och tryggt Norden

SVERIGES
ORDFÖRANDESKAP
2018

Nordiska
ministerrådet

Ett inkluderande, innovativt och tryggt Norden

SVERIGES ORDFÖRANDESKAP 2018

ANP 2017:754

ISBN 978-92-893-5129-4 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5130-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-5131-7 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-754>

© Nordiska ministerrådet 2017

Layout: Louise Jeppesen

Omslagsfoto: Momenti.lv

Tryck: Rosendahls

Upplaga: 1 700

Printed in Denmark

Svanenmärkt trycksak

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill styrka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Ladda ner nordiska publikationer: www.norden.org/nordpub

Program för Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2018

Innehåll

- 4 Förord
- 6 Ett inkluderande Norden
- 12 Ett hållbart och innovativt Norden
- 18 Ett tryggt och öppet Norden

Hälsning från statsministern och samarbetsministern

Statsminister
Stefan Löfven

Utrikesminister med ansvar
för nordiskt samarbete
Margot Wallström

De nordiska länderna har en stark demokrati- och folkrörelsetradition. Jämlikhet, jämställdhet, hållbarhet och samarbete utgör den gemensamma grunden. Vi har en hög tillit till samhällsinstitutionerna och det regelbaserade samhällsbygget. Denna tillit har växt fram under lång tid och är kittet i den nordiska modellen. I en allt mer osäker värld måste den ständigt värnas och återförtjänas.

De nordiska länderna är framträdande i arbetet för jämställdhet. Sverige har en feministisk regering. Jämställdhetsperspektivet är centralt i politikens utformning, både i det nationella och internationella arbetet.

Det nordiska samarbetet sker i vardagen, ofta oglamoröst, i ett ständigt pågående informations-, kunskaps- och kulturutbyte. Samarbetets organiska karaktär, med dess djupa rötter, ligger till grund för de nordiska statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest integrerade region.

Vi i de nordiska länderna vet av erfarenhet att öppna, hållbara och jämställda samhällen leder till välfärd. Därför måste vi värna den europeiska sammanhållningen och vara aktiva inom FN, navet i en regelbaserad världsordning.

I ett allt mer osäkert internationellt läge står de nordiska länderna fast vid det löfte till framtida generationer som Parisavtalet och Agenda 2030 innebär. Globaliseringen ställer krav på en starkt

jämlikhetspolitik, så att klyftorna inte växer sig större mellan dem som drar nytta av globaliseringen och dem som annars riskerar att bli förlorare.

Genom statsministerinitiativet *Nordic Solutions to Global Challenges* hoppas vi kunna sprida våra erfarenheter till andra länder, samtidigt som vi höjer ambitionsnivån på hemmaplan.

Ett inkluderande, hållbart, innovativt, tryggt och öppet Norden är utgångspunkten när Sverige 2018 tar över ordförandeklubban i Nordiska ministerrådet. Digitalisering är ett genomgående tema.

2018 lanseras fyra projekt kopplade till vårt ordförandeskapsprogram på områden där vi ser ett tydligt nordiskt mervärde av att växla upp samarbetet och erfarenhetsutbytet. De rör utvecklade lösningar för vård på distans och e-recept över landgränser, insatser för att nå socioekonomiskt utsatta unga, klimatsmart mobilitet i städer samt träbyggande och hållbar design.

2018 leder Sverige även arbetet i Östersjöstaternas råd och Barentsrådet och samordnar de informella nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena. Sveriges ambition är att hitta kontaktytorna mellan dessa format och samtliga länder i Östersjöregionen för att därigenom stärka det regionala samarbetet över bredd.

Ett inkluderande Norden

Medinflytande för arbetstagarna och framträdande partssamarbete är några av de egenskaper som kännetecknar den nordiska arbetsmarknaden. De nordiska länderna har visat att en generell välfärdsolitik främjar såväl individuell frigörelse som ekonomisk tillväxt. Mot bakgrund av en ökande och allt äldre nordisk befolkning är det avgörande för en hållbar nordisk välfärd att fler kommer i arbete, att det finns förutsättningar att stanna längre i arbetslivet och att senarelägga pensionsuttaget.

Det måste vara möjligt att leva, arbeta och driva företag både i städerna och på landsbygden. Detta kräver god tillgång till transporter och service liksom närhet till utbildnings- och innovationsmiljöer. Digitala distanslösningar bidrar till en levande landsbygd i de nordiska länderna. Detta gäller inte minst i gränsregionerna, där tillgång till resurser i grannlandet kan förbättra tryggheten och öka rörligheten.

De hinder, och den brist på information, som på olika sätt gör det svårare att flytta, pendla, studera eller bedriva

näringsverksamhet över gränserna i Norden måste bli färre. Under 2018 kommer Sverige aktivt arbeta för detta i Gränshinderrådet. De nordiska myndigheterna uppmanas samtidigt att på alla områden beakta lösningar som främjar ett än mer integrerat Norden.

En gränsöverskridande e-förvaltning och bättre samordning av nationellt utvecklade digitala lösningar ökar rörelsefriheten för människor, varor, tjänster och data. Genomförandet av den deklaration som antogs av IT- och digitaliseringsministrarna från de nordiska och baltiska länderna på *Digital North*-konferensen i april 2017 är prioriterat.

2018 anordnar Sverige ett nordiskt digitaliseringsministermöte samt bjuder in till en uppföljning av *Digital North* i form av en bredare ministerkonferens

där politiker och branschföreträdare från de nordiska och baltiska länderna ska diskutera hur samarbetet på digitaliseringsområdet kan fördjupas ytterligare.

Digitala lösningar kan bidra till en mer jämlik och jämställd vård och omsorg. **Det första av Sveriges fyra**

ordförandeskapsprojekt syftar till att stödja utvecklingen av lösningar för vård på distans och e-recept över de nordiska gränserna. Ett delmål för projektet är att inom en treårsperiod ha tekniska förutsättningar på plats för utbyte av e-recept i Norden.

Samverkan kring hälso- och sjukvård liksom omsorg ger bättre tillgång till exportmarknader. Det gemensamma, av de nordiska statsministrarna initierade, flaggskeppsprojektet *Nordic Welfare Solutions* drivs vidare.

Ordning och reda på arbetsmarknaden kräver åtgärder och samspel inom flera politikområden, liksom samverkan mellan arbetsmarknadens parter. De nordiska länderna kan lära av varandra, men de kan även bidra med värdefulla erfarenheter gentemot länder utanför Norden. **De företag som bryter mot regler för att kortsiktigt vinna egna fördelar skapar en osund konkurrens på arbetsmarknaden. Denna frågeställning kommer att stå i fokus under det svenska ordförandeskapet.**

Den tekniska utvecklingen och globaliseringen leder till att vissa jobb tillkommer och andra försvinner samt att nya kvalifikationer efterfrågas. Detta ställer krav på politisk framsynhet och omställningsförmåga.

Under 2018 står Sverige värd för en konferens om framtidens arbetsmarknad. Särskilt fokus kommer att ligga på konsekvenserna av digitalisering, robotisering och automatisering och vilken typ av kompetensbehov detta leder till. De underlag och rapporter som tas fram inom ramen för konferensen kommer att ingå som ett nordiskt bidrag till den Internationella arbetsorganisationens ILO:s hundraårsjubileum 2019.

Kvinnor i de nordiska länderna har ett högt arbetskraftsdeltagande. Samtidigt är sysselsättningsgraden lägre för kvinnor, och i synnerhet för utrikes födda kvinnor, än för män. **Under våren 2018 anordnas en konferens om etableringen på arbetsmarknaden, med särskilt fokus på utrikes födda kvinnor.**

Genom det nordiska statsministerinitiativets delprojekt *Nordic Gender Effect at Work* riktas fokus mot de globala utmaningarna för att nå jämställdhet och skapa anständiga arbetsvillkor för alla. **Sverige organiserar 2018 en internationell konferens om män och jämställdhet på temat maskulinitet.** I anslutningen till konferensen hålls ett möte mellan de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna.

Ojämnt arbetskraftsdeltagande bidrar till lönegapet, vilket i sin tur leder till

skillnader mellan kvinnors och mäns pensioner. **Under ordförandeskapet kommer Sverige att ta initiativ till en nordisk studie som ska ligga till grund för ett fortsatt arbete för jämställda pensioner.**

De nordiska länderna står inför liknande utmaningar vad gäller socioekonomiskt utsatta unga. **Sveriges andra ordförandeskapsprojekt har som målsättning att främja ungas sociala inkludering och demokratiska delaktighet genom nordiskt erfarenhetsutbyte.** Projektet sker i

Foto: unsplash.com

Foto: unsplash.com

nära samarbete med det civila samhället och ska på sikt bidra till att motverka segregation.

Flera digitala verktyg för språkinlärning och kommunikation har utvecklats de senaste åren för att underlätta integration. Erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna fördjupas på detta område inom ramen för det nordiska samarbetsprogrammet om integration.

Under ordförandeskapet kommer Sverige att följa upp rapporten om

förstärkt och förnyat nordiskt utbildningssamarbete.

Resultaten av den strategiska genomlysningen av det nordiska samarbetet på det socialpolitiska området presenteras 2018.

Under ordförandeskapet vill Sverige även uppmuntra till en dialog om vilka nordiska institutioner och projekt som våra baltiska grannländer kan vara intresserade av att bli delaktiga i.

Foto: Nordic Innovation

Foto: unsplash.com

Ett hållbart och innovativt Norden

Engagemanget för miljöfrågor har historiskt sett varit starkt i Norden. Det var i Sverige som den första FN-konferensen om miljöfrågor hölls 1972 och det var en norsk statsminister som 1987 förde in begreppet "hållbar utveckling" i världspolitik.

De nordiska länderna har totalt sett kunnat minska sin miljö- och klimatbelastning samtidigt som regionens tillväxt legat på samma nivå, eller högre, än OECD:s genomsnitt. Klimatförändringarna utgör en av mänsklighetens största utmaningar och genomgripande insatser behövs om vi ska kunna lämna över en hållbar värld till kommande generationer.

Tillståndet för haven är alarmerande. Plast i haven förorsakar betydande problem och därför beslutade de nordiska miljöministrarna under 2017 om ett gemensamt plastprogram. Initiativet ska bidra till att reducera de negativa konsekvenser som plast har på miljön.

FN:s havskonferens visade på ett starkt globalt engagemang, där kopplingen

mellan hav och klimat särskilt uppmärksammades. **Sverige avser att under sitt ordförandeskap bjuda in till en nordisk ministerdiskussion om det fortsätta arbetet efter FN:s havskonferens.**

Resultatet av genomlysningen av det nordiska klimat- och miljösamarbetet presenteras våren 2018 och kommer att ligga till grund för det nya fyraåriga samarbetsprogram som då ska antas. **Ett högnivåmöte planeras för att stödja det nordiska genomförandet av Parisavtalet.**

Sverige undersöker möjligheterna att tillsätta en utredning om hur den nordiska miljö- och klimatfinansieringsarkitekturen kan optimeras. Syftet är att kartlägga finansieringsgap och komma med konkreta förslag på hur de tre nordiska institutionerna NIB (Nordiska investeringsbanken), NEFCO (Nordiska miljöfinansieringsbolaget) och NDF (Nordiska utvecklingsfonden) samt de statliga utvecklingsfinansiärerna kan bidra till att fylla de gapen, med hänsyn tagen till skillnader i institutionernas mandat och styrning.

Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram förnyas under det svenska ordförandeskapet. Fokus ligger på stärkt samverkan kring genomförandet av klimatmålen och Agenda 2030.

Det nordiska miljömärket Svanen har tagit fram kriterier för att Svanenmärka fonder. Märkningen gör det enklare för konsumenter att välja fonder med en hållbarhetsinriktning. Den bidrar även till ett ökat fokus på hållbarhet, hos både fondförvaltaren och de företag som det investeras i.

Samtliga nordiska länder behöver anpassa transportsektorn till att bli fossilfri. Hållbara transporter över gränserna underlättas av samnordiska lösningar. **Sveriges tredje ordförandeskapsprojekt har som målsättning att främja klimatsmart mobilitet i nordiska städer.** Syftet är att bidra till en hållbar stadsutveckling genom att stödja omställningen till fossilfria transporter i nordiska städer och stadsregioner.

Statsministerinitiativets delprojekt *Nordic Climate Solutions* syftar till att minska de globala koldioxidutsläppen

genom att bidra till utfasning av fossilbränslesubventioner kombinerat med en ökad spridning av befintliga nordiska klimatlösningar till andra delar av världen.

De nordiska länderna, med sin gedigna kompetens och sina rika naturresurser, har goda förutsättningar för att leda utvecklingen mot en biobaserad ekonomi. Samarbete med de baltiska länderna på detta område framstår som naturligt. **Sverige bygger vidare på det isländska ordförandeskapets initiativ från 2014 om ett fördjupat nordiskt samarbetet inom bioekonomi.**

Ett långsiktigt, lönsamt och miljömässigt hållbart skogsbruk är positivt för klimatet, en levande landsbygd och en växande cirkulär och biobaserad ekonomi. Den nordiska färdplanen *Nordic Forest Solutions* driver på skogssamarbetet.

Nordiskt samarbete behövs för att i EU och andra internationella sammanhang vinna gehör för att ett hållbart skogsbruk är förenligt med biologisk mångfald, rekreation och god användning av skogsråvara.

Den tilltagande urbaniseringen i de nordiska länderna innebär ett växande behov av bostäder, särskilt i storstadsregionerna. Att skapa bättre förutsättningar för byggande, med färre gränshinder och ökad konkurrenskraft inom bostadsbyggandet i Norden, prioriteras under det svenska ordförandeskapet. **Ett möte mellan ansvariga ministrar för bygg- och bostadsfrågor arrangeras i maj 2018.**

Norden är rikt på förnybara naturresurser men stärkt samarbete krävs för att nå ut med nordiska lösningar. Ett ökat byggande i trä bidrar till energieffektivisering och en långsiktig inlagring av koldioxid samt främjar en marknad för hållbart byggande i, och utanför, Norden. **Industriellt träbyggande tillsammans med en plattform för hållbarhetsfrämjande arkitektur och design, i linje med Agenda 2030, utgör Sveriges fjärde ordförandeskapsprojekt.**

Nordiska gestaltningslösningar, med arkitektur och design i centrum, har en internationellt erkänd potential. **En nordisk arkitekturkonferens arrangeras under det svenska ordförandeskapet.**

Det finns ett stort intresse för nordisk konst och kultur i omvärlden. Våren 2018 genomförs den nordiska kulturfestivalen *Nordic Spring* i Montreal. **Det starka nordiska kultursamarbetet, på såväl policy- som individnivå, kommer att uppmärksammas under det nordiska kulturtoppmöte som arrangeras i Malmö i maj 2018 i samband med ett nordiskt kulturministermöte.**

Samarbetet kring internationell profilering och positionering av Norden kommer att ägnas särskild uppmärksamhet under det svenska ordförandeskapet.

Den nordiska elmarknaden är en av de mest avancerade i världen. Genom innovativt samarbete kan den utvecklas ytterligare, bland annat genom att medborgare och företag ges bättre möjligheter på en effektiv slutkundsmarknad.

Statsministerinitiativets delprojekt *Nordic Energy Solutions* syftar till att sprida information om nordiska energilösningar och därigenom förbättra tillgången till förnybar energi i andra regioner i världen, vilket i förlängningen

ökar nordiska företags exportmöjligheter. Under 2018 är möjligheterna till marknadsföring av nordiska energilösningar särskilt goda, i samband med det **gemensamma nordiska värdskapet för energiministermötena Clean Energy Ministerial och Mission Innovation i Öresundsregionen i maj 2018.**

En viktig del i de gemensamma nordiska ansträngningarna är att påverka energunionen inom EU. **Under det svenska ordförandeskapet påbörjas ett nytt nordiskt energipolitiskt samarbetsprogram med fokus på effektivare energianvändning och en snabbare övergång till förnybara energikällor.**

Nordiska ministerrådet spelade en viktig roll för att etablera NMT (Nordisk mobiltelefoni) och GSM (2G) som nya världsstandarder. Norden har återigen möjlighet att inta en ledande position när nästa generations teknik för mobil dataöverföring – 5G – står inför sitt genombrott.

I syfte att främja en dialog mellan politik och näringsliv kommer industrin bjudas

in att presentera hur 5G kan bidra inom äldreomsorg och e-hälsa liksom till innovativa transportlösningar och klimatsmarta städer.

På närings- och innovationsområdet kommer Sverige att fokusera på digitaliseringens möjligheter för små- och medelstora företag. Detta omfattar testbäddar, automation och digitaliserade affärsmodeller, liksom hur den offentliga sektorn kan vara drivande genom innovationsupphandling. **Det nya nordiska samarbetsprogrammet för närings- och innovationspolitik 2018–2021 lanseras under det svenska ordförandeskapet.**

Forskning är prioriterat i det nordiska samarbetet. Merparten av Nordiska ministerrådets forskningssatsningar kanaliseras genom den nordiska institutionen NordForsk. **Sverige kommer under ordförandeskapet att sträva efter ett fortsatt tydligt mervärde i NordForsks verksamhet i förhållande till vad som sker på nationell och europeisk nivå.**

Foto: Johnner

**Ett
tryggt och
öppet
Norden**

Flera nordiska länder tar nu fram, eller har redan färdigställt, nationella säkerhetsstrategier. **Under det svenska ordförandeskapet prioriteras en ökad koordinering och ett intensifierat erfarenhetsutbyte kring de breda säkerhetsfrågorna.**

Under 2018 leder Sverige det nordiska samarbetet kring krisberedskap, som har sin grund i den så kallade Hagadeklarationen. De nuvarande utvecklingsmålen gäller för perioden 2015–2018 och de kommer därför att förnyas under det svenska ordförandeskapet.

Förbättrad interoperabilitet mellan de nordiska ländernas insatspersonal och resurser för civil säkerhet eftersträvas. Sverige och Norge blev under 2016 först i världen med att koppla samman sina nationella radiokommunikationssystem Rakel och Nødnett. **Såväl i Norge som i Sverige har arbete inletts för att koppla samman dessa med Finlands Virve. Beredskap finns för att etablera motsvarande samarbete med Danmark.**

De upprepade terroristattacker i Europa, som drabbat också de nordiska länderna, ställer krav på ökat samarbete. Riktade insatser är nödvändiga för att förebygga radikaliserings och stödja dem som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer. Samarbete mellan de nordiska länderna sker redan nu, framför allt via det nordiska nätverket för att förebygga extremism på nationell nivå liksom *Nordic Safe Cities* på lokal nivå.

Under 2018 kommer erfarenhetsutbytet att fortsätta mellan de nordiska länderna om hur utmaningarna i fråga om organiserad brottslighet och terrorism bäst bemöts. **Ett nytt nordiskt samarbetsprogram för justitiesektorn tas fram.**

Sverige bygger vidare på det arbete som inleddes under Finlands och Norges ordförandeskap med att stödja lärare i att hantera kontroversiella frågor i undervisningen. **Behovet av att utveckla en digital utbildningsmodul samt organisera ytterligare utbildningstillfällen för lärare ses över.**

Medielandskapet, med ökad digitalisering och nya aktörer, genomgår idag stora förändringar och alternativa informationskällor spelar en allt viktigare roll för opinionsbildningen. Denna utveckling understryker betydelsen av kvalitativa nyhetsmedier och ställer högre krav på källgranskning. **Att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare, liksom att skydda dem från skadlig mediepåverkan, prioriteras under det svenska ordförandeskapet.**

I en tid när nyhetsavsändare är allt mer anonyma aktualiseras frågor kring

yttrandefrihetens villkor. Medveten desinformation och statsstyrd propagandaverksamhet på nätet blir allt vanligare och bidrar till att underminera förtroendet för samhällets institutioner och traditionella medieaktörer. **Diskussionen kring ställningen för traditionella nyhetsmedier och public service i det nya nordiska medielandskapet intensifieras. Nordiska ministerrådets stöd till oberoende ryskspråkiga medier i Baltikum fortsätter.**

Samtals- och debattklimatet i de nordiska länderna har hårdnat, vilket tar sig

uttryck i hot och hat mot politiskt förtroendevalda, journalister och konstnärer. **Fristadssystemet i de nordiska länderna lyfts särskilt fram under det svenska ordförandeskapet.**

När allt fler människor flyr eller av andra skäl ser sig tvungna att lämna sina hemländer ökar risken för olika former av exploatering och människohandel. Integrations- och arbetsmarknadsfrågor är viktiga byggstenar för att minska sårbarheten och engagera migranter i värdlandet. **Vårt samarbete i Norden och med länderna kring Östersjön för att motverka människohandel intensifieras.**

Säkerhet och trygghet har flera dimensioner. En hållbar utveckling av de nordiska livsmedelssystemen med fokus på effektiv och ansvarsfull produktion och konsumtion är grundläggande för en god försörjningstrygghet. Genom arbetet

med Ny nordisk mat synliggörs matkulturens potential i Norden. **Med utgångspunkt i manifestet för det nya nordiska köket främjas utvecklingen av livsmedel som tar hänsyn till miljö, djuretik, näringsmässighet och gastronomi.**

Det nordiska samarbetet kring hållbart bevarande och nyttjande av våra gemensamma växtgenetiska resurser inom NordGen är internationellt erkänt. **Detta samarbete behöver utvecklas löpande, inte minst på det digitala området.**

De nordiska länderna har en lägre antibiotikaanvändning än många andra länder och därför ett bättre resistensläge. Det finns ett etablerat samarbete mellan human-, djur-, livsmedels- och miljösektorn för att behålla det goda resistensläget. **Sverige avser att under 2018 anordna möten i både strategi- och expertgruppen om antibiotikaresistens.**

Nordiska ministerrådet
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Köpenhamn K
www.norden.org

SVERIGES ORDFÖRANDESKAP 2018

Ett inkluderande, hållbart, innovativt, tryggt och öppet Norden

är utgångspunkten när Sverige 2018 tar över ordförandeklubban i Nordiska ministerrådet. Digitalisering löper som en röd tråd genom Sveriges ordförandeskapsprogram.

De nordiska länderna har en stark demokrati- och folkrörelsetradition präglad av jämlikhet, jämställdhet, hållbarhet och samarbete. Det ständigt pågående kunskaps- och kulturutbytet ligger till grund för de nordiska statsministrarnas vision att Norden ska vara världens mest integrerade region.

De nordiska länderna har ett starkt internationellt engagemang och värnar om den europeiska sammanhållningen och ett aktivt FN. De nordiska statsministrarnas initiativ *Nordic Solutions to Global Challenges* syftar till att sprida de goda nordiska erfarenheterna till resten av världen.

ANP 2017:754

ISBN 978-92-893-5129-4 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5130-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-5131-7 (EPUB)